

Beslut om Riktlinjer för hantering av avvikelser från god forskningssed

Beslut

Linköpings universitet (LiU) beslutar att "Riktlinjer för hantering av avvikelser från god forskningssed" ska träda i kraft i enlighet med de ikraftträdandebestämmelser som anges i styrdokumentet (se bilaga).

Beslutet ska föras in i LiU:s regelsamling och ersätter *Riktlinjer för hantering av avvikelser från god forskningssed*, beslutade den 20 december 2021 (dnr LiU-2021-03522).

Skäl till beslut

Vid arbetet i Kommittén för hantering av avvikelser från god forskningssed (KHAF) har det identifierats ett behov av att justera LiU:s riktlinjer i fråga om hanteringen av externa anmälningar och kommunikationen till bland andra berörda forskare.

När det gäller externa anmälningar är bedömningen att sådana anmälningar inte medför så kallad anhängighetsverkan, det vill säga inte ska kunna inleda ett ärende. Riktlinjerna ändras därmed så att alla anmälningar (interna och externa) som kommer in till LiU, liksom överlämnade handlingar från Nämnden för prövning av oredlighet i forskning, ska bedömas av KHAF för avgörande av om de ska inleda ett ärende eller inte. Mot denna bakgrund görs ändringar i avsnitten 4.5.2 och 5.3.

När det gäller kommunikation görs ändringar i avsnitt 5.8 i syfte att förbättra och förtydliga den interna och externa kommunikationen.

Handläggningen av beslutet

Beslut i detta ärende har fattats av rektor Jan-Ingvar Jönsson vid rektors beslutsmöte i närvaro av universitetsdirektören Peter Yngve, chefsjuristen Christina Helmér, studentrepresenterarna Lydia Toft och Anna Wikström samt sekreteraren Maria Fält, efter föredragning av universitetsjuristen Jenny Wäsström.

I beredningen av ärendet har även ledamöterna i KHAF, förhandlingschefen Johan Nyhammar och chefsjuristen Christina Helmér deltagit.

Samverkan har skett med den centrala samverkansgruppen.

Redaktionen för regelsamlingen har granskat beslutets form.

Jan-Ingvar Jönsson

Jenny Wäsström

Bilaga: Riktlinjer för hantering av avvikelser från god forskningssed

Sändlista:

Universitetsledningen
Universitetsdirektörens ledningsgrupp
Fakultets- och områdesstyrelser (funktionsadresser)
Dekanerna (funktionsadresser)
Prefekterna
Fakultetskanslierna (funktionsadresser)
Institutionerna (de administrativa cheferna)
Prodekanen Mathias Broth, Filosofiska fakulteten
Prodekanen Anna Strömberg, Medicinska fakulteten
Proprefekten Jonas Hallström, området Utbildningsvetenskap
Professor Robert Thornberg, området Utbildningsvetenskap
Prodekanen Nicolette Lakemond, Tekniska fakulteten
Överbibliotekarien
Internrevisionen
De lokala fackliga organisationerna
Studentkårerna
Innehållsredaktionen
Regelsamlingen
Dokument- och arkivenheten (original)

Riktlinjer för hantering av avvikelser från god forskningssed

1 Bakgrund och syfte

Frågor om oredlighet i forskning prövas av Nämnden för prövning av oredlighet i forskning (Npof) (7 § lagen [2019:504] om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning).

En högskola ska pröva andra misstänkta avvikelser från god forskningssed än de som ska prövas av nämnden och fastställa riktlinjer för sin prövning samt varje år till nämnden redovisa uppgifter om avvikelser från god forskningssed som har prövats inom högskolan (1 kap. 17 och 18 §§ högskoleförordningen [1993:100, HF]).

En högskola ska också återrapporera till nämnden vilka åtgärder den har vidtagit samt underrätta berörda intressenter om nämnden har fattat beslut om att det har förekommit oredlighet i forskning eller om det framgår av ett beslut av nämnden att det har förekommit en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering utan att uppsåt eller grov oaksamhet har kunnat konstateras (13 och 14 §§ lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning).

Bedömningen av vilka ärenden som ska prövas av nämnden och vilka ärenden som ska prövas av högskolan måste göras utifrån definitionen av oredlighet i forskning, se avsnitt 2.1 nedan. De avvikelser från god forskningssed som inte definieras som oredlighet i forskning ska prövas av högskolan.

I detta dokument ger Linköpings universitet (LiU) riktlinjer för hanteringen av ärenden om oredlighet i forskning och andra avvikelser från god forskningssed vid LiU.

Av *Instruktion för Kommittén för hantering av avvikelser från god forskningssed* (dnr LiU-2021-03526) framgår vilka uppgifter och vilken organisation kommittén har.

2 Definitioner och avgränsningar

2.1 Oredlighet i forskning

Med 'oredlighet i forskning' avses en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering som begås med uppsåt eller av grov

oaktsamhet vid planering, genomförande eller rapportering av forskning (2 § lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning).¹

2.2 Andra avvikelser från god forskningssed

Med 'andra avvikelser från god forskningssed' avses i dessa riktlinjer sådana avsteg från god forskningssed som inte räknas som oredlighet i forskning och som skadar eller riskerar att skada forskningens, forskningspersonernas eller forskarnas integritet och som begås vid planering, genomförande eller rapportering av forskning eller konstnärlig forskning. Vid bedömningen av vilka gärningar (handlingar och underlåtelser) som utgör andra avvikelser från god forskningssed bör ledning tas från den europeiska kodexen för forskningens integritet som publiceras av All European Academies (ALLEA).

Vid bedömning av om sådana avvikelser är att betrakta som allvarliga bör det särskilt beaktas om avvikelserna väsentligen skadar eller riskerar att skada forskningens, forskningspersonernas eller forskarnas integritet och om den har begåtts med uppsåt eller av grov oaktsamhet.²

2.3 Forskningshuvudman

Med 'forskningshuvudman' avses en statlig myndighet eller en fysisk eller juridisk person i vars verksamhet forskningen utförs.

I ett och samma forskningsprojekt eller forskningssamarbete kan det finnas flera forskningshuvudmän.

2.4 Avgränsningar

Utanför tillämpningsområdet för dessa riktlinjer faller ärenden om misstänkta oegentligheter, missförhållanden och brott, ärenden om disciplinära åtgärder gällande studenter och doktorander, ärenden om diskriminering och trakasserier som hanteras enligt diskrimineringslagen (2008:567), ärenden enligt arbetsmiljölagen (1977:1160) och personalansvarsärenden. Sådana ärenden hanteras enligt särskilda riktlinjer eller rutiner.

¹ Utvecklingsarbete på vetenskaplig grund ingår i begreppet 'forskning'. Det kan beskrivas som ett idérikt och systematiskt utnyttjande av vetenskaplig och annan kunskap för att åstadkomma nya produkter, nya processer, nya system eller väsentliga förbättringar av nu existerande sådana (prop. 2018/19:58, s. 39). Det innebär att allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering som begås med uppsåt eller av grov oaktsamhet vid planering, genomförande eller rapportering av sådant utvecklingsarbete prövas av Npof.

² Jämför not 1.

3 Personkrets i ärenden om andra avvikelser från god forskningssed

Med 'forskare' avses personer som genomgår eller har genomgått forskarutbildning och som deltar i forskning. Övriga personer som deltar i forskningsverksamhet, t.ex. studenter på grundnivå eller avancerad nivå samt teknisk och administrativ personal, räknas inte som forskare.

4 Preskription i ärenden om andra avvikelser från god forskningssed

LiU:s prövning av andra avvikelser från god forskningssed får inte grundas på omständigheter som är äldre än tio år när ärendet inleds, om det inte finns särskilda skäl.

Motsvarande omständigheter som kan vara särskilda skäl för preskription i ärenden om oredlighet i forskning gäller i ärenden om andra avvikelser från god forskningssed (jämför prop. 2018/19:58, s. 72).

5 LiU:s hantering av andra avvikelser från god forskningssed

5.1 LiU:s kommitté för hantering av avvikelser från god forskningssed

Vid LiU ansvarar en särskild kommitté (Kommittén) för hanteringen av ärenden om oredlighet i forskning och andra avvikelser från god forskningssed. Ledamöter i Kommittén utses i särskild ordning enligt instruktionen för Kommittén för hantering av avvikelser från god forskningssed (dnr LiU-2021-03526).

5.2 Hur ett ärende inleds

Ett ärende som gäller misstanke om oredlighet i forskning eller andra avvikelser från god forskningssed i LiU:s verksamhet kan inledas vid LiU på initiativ av Kommittén efter bedömning av uppgifter

- i en anmälan till LiU,
- i handlingar som överlämnats av Npof, eller
- som Kommittén har fått kännedom om på något annat sätt.

En anmälan om oredlighet i forskning kan även göras direkt till Npof enligt 7 § andra stycket 2 lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning.

Varje medarbetare vid LiU ansvarar för att en misstanke om andra avvikelser från god forskningssed i LiU:s verksamhet omgående anmäls skriftligen till Kommittén.

5.3 Inledande bedömning och eventuell förberedande utredning

5.3.1 Den inledande bedömningen

När Kommittén har tagit emot en anmälan, handlingar från Npof eller fått kännedom om uppgifter om avvikelser från god forskningssed på annat sätt ska Kommittén skyndsamt bedöma vad uppgifterna gäller och hur de ska hanteras enligt avsnitten 5.3.2–5.3.5.

5.3.2 Misstanke om oredlighet i forskning

Om en gärning helt eller delvis misstänks utgöra oredlighet i forskning som förekommit i verksamhet för vilken LiU är en forskningshuvudman ska Kommittén skyndsamt lämna över handlingarna i ärendet till Npof (6 § lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning).

Om det enligt Kommittén inte kan misstänkas att oredlighet i forskning har förekommit ska anmälan inte överlämnas till Npof. Om anmälaren är känd bör Kommittén i sådana fall informera anmälaren om möjligheten att själv anmäla ärendet till Npof.

Om en anmäld misstanke om oredlighet i forskning avser verksamhet för vilken LiU inte är en forskningshuvudman får det bedömas i varje enskilt fall om Kommittén ska lämna över ärendet till Npof eller om Kommittén ska informera anmälaren om möjligheten att själv anmäla ärendet dit.

5.3.3 Misstanke om andra avvikelser från god forskningssed

Vid misstanke om andra avvikelser från god forskningssed görs en skillnad mellan misstankar om allvarliga och ringa avvikelser.

Om en gärning helt eller delvis misstänks utgöra andra allvarliga avvikelser från god forskningssed som förekommit i verksamhet för vilken LiU är en forskningshuvudman och forskaren eller forskarna tillhör personkretsen enligt avsnitt 3 och ärendet inte är preskriberat enligt avsnitt 4 ska Kommittén inleda ett ärende och låta utreda ärendet enligt avsnitt 5.4. Om en anmälan om andra avvikelser från god forskningssed bedöms vara ogrundad ska Kommittén inte inleda något ärende om avvikelse.

Om en gärning enligt första stycket bedöms utgöra en ringa avvikelse från god forskningssed kan Kommittén överlämna ärendet till prefekten för berörd verksamhet att efter samråd med dekanen hantera ärendet på det sätt som bedöms lämpligt med hänsyn till den misstänkta avvikelsen karaktär utan att fatta beslut i frågan om avvikelse. I den mån det bedöms lämpligt kan Kommittén även själv inleda ett ärende och låta utreda en gärning som misstänks utgöra en ringa avvikelse enligt avsnitt 5.4.

5.3.4 Misstanke om andra regelbrott

Vissa handlingar eller underlåtelser i samband med forskning kan vara reglerade i lag eller annan författning och vara straffbelagda. I den del gärningen är straffbelagd ska den inte prövas som oredlighet i forskning eller som andra avvikelser från god forskningssed. Det gäller exempelvis misstanke om att det saknas etiska tillstånd för forskning på djur eller människor, tillstånd från Läkemedelsverket eller andra tillstånd. Undantagsvis får en sådan gärning prövas som andra avvikelser från god forskningssed om gärningen inte kan prövas straffrättsligt på grund av preskription.³ Förekomsten av en otillåten bisyssla eller andra oegentligheter enligt definitionen i LiU:s riktlinjer för hantering av misstänkta oegentligheter och brott ska inte heller prövas som andra avvikelser från god forskningssed. Om en gärning som förekommit i verksamhet för vilken LiU är en forskningshuvudman helt eller delvis misstänks innefatta sådana straffbelagda brott eller oegentligheter ska Kommittén anmäla det enligt LiU:s riktlinjer för hantering av misstänkta oegentligheter och brott.

5.3.5 Misstanke om både oredlighet och andra avvikelser

I den mån misstanken samtidigt gäller oredlighet i forskning, andra avvikelser från god forskningssed eller andra regelbrott ska respektive del hanteras enligt avsnitten 5.3.2, 5.3.3 och 5.3.4. Normalt bör utredningsåtgärder avseende de olika delarna kunna ske parallellt. Om utredningarna går in i varandra kan det i ett enskilt fall finnas behov av att stämma av med övriga utredningsinstanser.

5.3.6 Förberedande utredning

Vid behov av att göra en förberedande utredning för att få klarhet i vad anmälan eller uppgifterna gäller bör denna förberedande utredning bedrivas skyndsamt. Kommittén ansvarar för den förberedande utredningen.

5.4 Handläggning av ärenden om andra avvikelser från god forskningssed

5.4.1 Utredning och utredningsrapport

Den utredningsgrupp som Kommittén tillsatt utreder ärendet i enlighet med bestämmelserna i förvaltningslagen (2017:900) och avsnitt 3 i LiU:s arbetsordning. Utredningen ska bedrivas skyndsamt och med den noggrannhet som ärendet kräver.

En forskare som misstänks för andra avvikelser från god forskningssed ska under utredningen informeras om misstankarna och få möjlighet att lämna synpunkter på dem och de uppgifter som utredningsgruppen samlar in.

³ Jfr prop. 2018/19:58, s. 48.

Vid behov kan utredningsgruppen hämta in yttranden från sakkunniga. Ett sådant yttrande ska kommuniceras med berörda forskare, som får möjlighet att yttra sig om utlåtandet.

När ärendet är färdigberett fastställer den utredningsansvariga en slutlig utredningsrapport där misstanken, utredningen och utredningsgruppens bedömning av gärningen dokumenteras. Utredningsrapporten lämnas till Kommittén som underlag för Kommitténs beslut. Om utredningsgruppens bedömning är att det har förekommit en avvikelse från god forskningssed ska utredningsrapporten även innehålla förslag på vilka intressenter som bör informeras. Innan Kommittén fattar beslut i ärendet ska sakuppgifter av betydelse för avgörandet kommuniceras med berörda forskare, som då får möjlighet att yttra sig över dem. Om det bedöms lämpligt bör dock hela utredningsrapporten inklusive utredningsgruppens bedömning kommuniceras med berörda forskare.

5.4.2 Prövningen av ärendet

Kommittén gör sina bedömningar i fem steg som följer strukturen i definitionen av andra avvikelser från god forskningssed i avsnitt 2.2:

1. Är det fråga om planering, genomförande eller rapportering av forskning eller konstnärlig forskning?
2. Har forskningen förekommit i verksamhet för vilken LiU är en forskningshuvudman?
3. Har forskningen utförts av en person som är forskare enligt definitionen i avsnitt 3?
4. Är det i sådant fall fråga om avsteg från god forskningssed som inte räknas som oredlighet i forskning?
5. Hur allvarlig bedöms avvikelsen?
 - a. Är det fråga om avsteg som väsentligen skadar eller riskerar att skada forskningens, forskningspersonernas eller forskarnas integritet?
 - b. Har det skett med uppsåt eller grov oaktsamhet?

5.4.3 Kommitténs beslut

När utredningen är slutförd föredrar den utredningsansvariga ärendet (utredningsrapporten, eventuella synpunkter från den berörda forskaren och ett förslag till beslut) för Kommittén.

Kommittén ska fatta beslut om hur gärningen bedöms:

1. Att det inte har varit fråga om någon avvikelse från god forskningssed.

2. Att det har varit fråga om en avvikelse från god forskningssed. Om gärningen bedöms utgöra en avvikelse från god forskningssed ska det i beslutet anges vem eller vilka som ska hållas ansvariga för avvikelsen.

I anslutning till beslutet kan Kommittén uttala sig i frågan om den anser att det finns behov av att åtgärda brister i exempelvis det förebyggande arbetet eller i forskningsmiljön, eller att se över riktlinjer, rutiner och organisatoriska förhållanden. Om Kommittén uttalar sig om att det finns behov av sådana åtgärder ska beslutet överlämnas till rektor för bedömning av förslagen.

5.5 Åtgärder efter Npof:s eller Kommitténs beslut

5.5.1 Underrättelser till intressenter

I följande fall ska den utredningsansvariga snarast efter det att beslut har fattats informera berörda intressenter om beslutet genom att bifoga en kopia av beslutet:

- a) När Npof har fattat beslut om att det har förekommit oredlighet i forskning. I dessa fall bör information även lämnas om att beslutet kan komma att överklagas eller information om det har överklagats.
- b) När det framgår av ett beslut av Npof att det har förekommit en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering utan att uppsåt eller grov oaktsamhet har kunnat konstateras.
- c) När Kommittén har beslutat att det har förekommit andra avvikelser från god forskningssed.

Exempel på intressenter som ska informeras om beslutet är berörda forskningsfinansiärer, myndigheter och vetenskapliga tidskrifter. Det kan förekomma att även andra aktörer berörs av beslutet och de ska i sådana fall också informeras om detta. Av informationen ska det framgå att Npof:s beslut kan komma att överklagas.

Vilka intressenter som ska informeras måste avgöras från fall till fall.

5.5.2 Överlämnande till rektor för frågor om personalansvar

När Npof eller Kommittén har fattat beslut om att det har förekommit oredlighet i forskning eller andra avvikelser från god forskningssed och det gäller en forskare som är anställd vid LiU ska beslutet överlämnas till rektor för bedömning av om ärendet ska hänskjutas till personalansvarsnämnden (PAN) eller till Statens ansvarsnämnd (SAN) för prövning av arbetsrättsliga åtgärder.

5.5.3 Åtgärder om en forskare frias från misstankar

Om en forskare frias från misstanke om annan avvikelse från god forskningssed ska Kommittén tillsammans med berörd dekan och prefekt skyndsamt vidta lämpliga åtgärder för att minimera den skada som misstanken och ärendets hantering kan ha medfört för forskarens fortsatta verksamhet.

5.5.4 Övriga åtgärder

När Npof eller Kommittén har fattat beslut i ett ärende som avser forskning i verksamhet för vilken LiU är en forskningshuvudman bör Kommittén överväga om den ska föreslå för berörd verksamhetsansvarig att vidta åtgärder för att oredlighet i forskning, andra avvikelser från god forskningssed eller oaktsamma avsteg från god forskningssed inte ska upprepas. Det kan t.ex. handla om att se över interna rutiner eller organisatoriska strukturer eller påtala att det finns behov av utbildning.

Om oredlighet i forskning eller avvikelse från god forskningssed har konstaterats avseende en examinationsuppgift i forskarutbildning bör Kommittén informera examinatorn eller betygsnämnden om detta.

5.6 Återrapportering

LiU är skyldigt att rapportera till Npof vilka åtgärder universitetet har vidtagit eller avser att vidta med anledning av Npof:s beslut. Rapporteringen ska ske inom sex månader efter det att beslutet har vunnit laga kraft (13 § lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning). Rapporteringsskyldigheten gäller i följande fall:

- Om Npof har fattat ett beslut om att det har förekommit oredlighet i forskning.
- Om det framgår av ett beslut av Npof att det har förekommit en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering utan att uppsåt eller grov oaktsamhet har kunnat konstateras.

LiU är också skyldig att senast den 30 mars varje år i oidentifierad form redovisa till Npof uppgifter om andra avvikelser från god forskningssed som under föregående år har prövats inom LiU.

Kommittén ansvarar för att rapportering och redovisning sker enligt ovan.

5.7 Överklagande

Npof:s beslut om oredlighet i forskning kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol (15 § lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning). Anmälare anses i vanliga fall inte inneha partsställning och har därmed inte heller rätt att överklaga.⁴

LiU:s beslut som fattas av Kommittén enligt avsnitt 5.4.3 kan inte överklagas (12 kap. 4 § HF), vilket ska framgå av Kommitténs beslut.

⁴ Npof, Årlig rapport – En sammanställning av oredlighet och avvikelser från god forskningssed, 2020, s. 36.

5.8 Kommunikation

Efter det att Kommittén beslutat om hanteringen enligt avsnitt 5.3 ska kommunikation ske enligt följande:

- Berörd forskare ska informeras om anmälan eller Npof:s underrättelse.
- Berörd forskares närmaste chef samt prefekten för institutionen där forskaren är anställd ska informeras om Kommitténs beslut om hanteringen enligt avsnitt 5.3. Den närmaste chefen ska påminnas om forskarens möjligheter att få stöd enligt avsnitt 5.10.
- Kommitténs ordförande ska avgöra vem eller vilka som i övrigt ska informeras om ärendet (exempelvis rektor, kommunikationsdirektören, HR-direktören och den ansvariga för verksamheten som berörs av händelsen) och informera dessa, samt se till att utredningsgruppen känner till vilka som har fått sådan information. Detta bör ske i samband med att Kommitténs ordförande utser en utredningsansvarig och en utredningsgrupp eller lämnar över ärendet till Npof.
- Anmälaren ska informeras om den fortsatta hanteringen om det finns kontaktuppgifter till anmälaren.

När Npof eller Kommittén har fattat beslut i ett ärende som gäller oredlighet i forskning eller avvikelser från god forskningssed i verksamhet för vilken LiU är en forskningshuvudman ska rektor, HR-direktören, kommunikationsdirektören och den ansvariga för verksamheten som berörs av händelsen informeras om beslutet. Vid behov bör en kommunikationsplan tas fram av den utredningsansvariga i samråd med någon vid kommunikationsavdelningen.

Mediakontakter i LiU:s namn ska ske i enlighet med LiU:s kommunikationspolicy.

5.9 Diarieföring och dokumenthantering

Uppgifter och handlingar i ett ärende som hanteras enligt dessa riktlinjer ska dokumenteras, diarieföras och arkiveras enligt ordinarie regler om ärendehantering. Uppgifter i ärendet kan omfattas av sekretess.

5.10 Stöd till berörda forskare

Arbetsgivaren ansvarar för arbetstagarnas arbetsmiljö i enlighet med arbetsmiljölagen (1977:1160). Stödjande insatser till berörda forskare via exempelvis företagshälsovård kan bli aktuella. Berörda forskare kan vid behov även vända sig till sitt arbetsmiljöombud.

6 Ikraftträdande

1. Dessa riktlinjer träder i kraft den 29 maj 2023.
2. Avsnitten 5.2 och 5.3 i dess nya lydelse tillämpas för anmälningar och överlämningar som kommer in från och med ikraftträdandet och för anmälningar och överlämningar som kommit in före ikraftträdandet, men ännu inte börjat hanteras.

Signature page

This document has been electronically signed
using eduSign.

eduSign